

Repensem/Cooperem/Transfor
mem

mūtāre

FUNDACIÓ////CARULLA

VulnerArts

*Com les arts abracen
la vulnerabilitat*

quaderns **mū**

Índex

01

***VulnerArts:
arts i acció social
per sostenir les
persones***

4

02

***Mutare'22:
connectar des de
la vulnerabilitat***

9

03

Què hem après?

16

04

***Propostes
d'acció***

40

05

***Com han de ser
els projectes
culturals i artístics
que treballen amb
persones en situació
de vulnerabilitat?***

45

06

Annexos

Glossari, mapa conceptual

63

Com i amb qui hem definit el paper de la cultura com a eina davant les situacions de vulnerabilitat

77

Decàleg Mutare

80

01_

VulnerArts:

*arts i acció social per
sostenir les persones*

01

Som persones, totes. Persones que vivim situacions que ens poden posar, a qualsevol de nosaltres i en qualsevol moment, davant la vulnerabilitat.

La realitat no és atribut de la persona, sinó que és fruit de la interacció amb un entorn que posa barreres al desenvolupament ple de la vida. Per això hem de deixar de parlar de col·lectius, de posar etiquetes que generen barreres i hem de parlar de persones, amb la seva diversitat, i de la generació d'entorns i de realitats inclusives per a totes.

Trobem sentit a la condició humana en la interacció entre persones:

La societat humana no és altra cosa que la interacció permanent entre els individus que la conformen.

Hem d'aprendre a mirar l'altre, conèixer-lo i reconèixer-lo, estimar-lo o almenys acceptar-lo com és i a generar espais de respecte i creixement, des de la inclusió de la diversitat, en el seu sentit més profund.

Hem de cuidar-nos, des de la concepció de l'altre com un fi en si mateix, ja que és aquesta l'arrel més vinculada a la nostra condició humana i la que ens dona sentit des de l'alteritat, des del reconeixement de l'altre com a ésser que ens dona sentit a nosaltres mateixos, i des de la perspectiva de l'ètica de la cura, tan necessària avui.

Els factors que provoquen situacions de vulnerabilitat:

Vulnerabilitat és el risc que una persona, sistema o objecte pugui patir

davant perills imminents, siguin desastres naturals, desigualtats econòmiques, polítiques, socials o culturals.

«Només en l'actitud de veure “l'altre” podrà un veure's plenament a si mateix.»

Emmanuel Levinas

mūtāre

La paraula vulnerabilitat deriva del llatí *vulnerabilis*. Està composta per *vulnus*, que significa ‘ferida’, i el sufix *-abilis*, que indica possibilitat; per tant, etimològicament, vulnerabilitat indica una probabilitat més gran de ser ferit.

Més enllà dels grans factors socio-econòmics que ens situen, com a humanitat, en un clar context de vulnerabilitat (crisi climàtica, conflictes bèl·lics, desigualtats estructurals...), si aterrem en la vulnerabilitat social que pot afectar una persona en un moment com l’actual, aquesta estarà caracteritzada per situacions de precarietat, en l’àmbit de la feina, la renda, la salut i les relacions socials i familiars.

Aquests són alguns dels factors que poden provocar situacions de vulnerabilitat social:

- **Econòmics:** pobresa, desigualtats en la renda, dependència econòmica dels sistemes de protecció social, dificultat d’accés al mercat laboral, precarització de la feina, dificultats d’accés a un habitatge digne...
- **Educatius:** desigualtats en l’accés al sistema educatiu, fracàs i abandonament escolar, analfabetisme formatiu i funcional, barreres lingüístiques...
- **Sociosanitaris i sociodemogràfics:** mortalitat associada a condicions de vida, morbiditat, envelliment de la població, malalties que provoquen exclusió i que provoquen la pròpia exclusió...
- **Relacionals:** manca o insuficiència de xarxes de suport familiars, manca o feblesa de xarxes socials de proximitat...
- **Polítics:** vulneració de drets bàsics, manca de participació en la vida pública i en la presa de decisions, sistemes allunyats de les necessitats de les persones...
- **Físics i espacials:** manca d’accessibilitat de l’espai públic, dificultats de mobilitat, inseguretat, desigualtats entre territoris, manca de recursos i equipaments públics...

mūtāre

Davant les situacions i els factors expressats, les arts poden ser una eina clau per enfortir les capacitats de les persones, provocar canvis en els entorns i ser motor de transformació.

Des d'aquest convenciment, vam convocar la plenària Mutare VulnerArts, una jornada immersiva que vam dissenyar com:

- Un **espai relacional** on experimentar com les arts es relacionen amb persones en situació de vulnerabilitat, com les abracen, com les acompanyen, com hi connecten...

- Una **trobada entre els sectors cultural, social i educatiu** per afavorir el diàleg i el reconeixement mutu com a agents complementaris pel que fa a la incorporació de les arts en el treball amb persones en situació de vulnerabilitat.
- Una **oportunitat per descobrir projectes** des de la perspectiva dels creadors i dels col·lectius beneficiaris.

Un espai de connexió, xarxa, trobada, diàleg, descobriment, experimentació...

Una abraçada a la vulnerabilitat des de les arts.

Marta Esteve,
Directora de la
Fundació Carulla

Presentació **Marta Esteve**

02_

Mutare'22:

*connectar des de
la vulnerabilitat*

02

T'has parat a pensar

en si tinc àlbum de fotos familiar?

En si m'agrada més el dolç o el salat?

En les circumstàncies i el món que

entre tots i totes construïm?

T'has parat a pensar

en si només hem de deixar

l'espai adequat perquè hi

creixin les meves figues, les

meves olives i les meves prunes?

T'has parat a pensar

que potser m'ho pots

preguntar i que jo mateixa

ho puc decidir?

T'has parat a pensar

que la meva vulnerabilitat

potser no està en mi,

sinó en la teva mirada?

Vídeo **resum de Mutare'22**

mūtāre

Amb aquesta crida al nostre inconscient més lligat a la nostra essència humana, a allò que ens fa fugir d'etiquetes i de classificacions que ens separen quan totes som persones, va arrencar Mutare VulnerArts, un espai de connexió i reconexió amb tothom, amb cadascú de nosaltres. Des de la vivència i l'emoció perquè és allò que, de veritat, ens connecta, vivint les experiències proposades per les següents iniciatives, creades per a aquesta jornada:

Companyia Brots, d'Utopia

Un grup de persones amb diagnòstic de trastorns mentals i sense ens parlen des de la seva experiència davant les etiquetes que la societat els atribueix amb ***Eucaristia***.

En aquesta producció, l'equip de «cuina» serveix històries de vida reals i cuinades a foc lent en un ritual que interpel·la els assistents recordant-los que qualsevol dels comensals podria passar pel costat dels fogons per cuinar també la seva història.

Eucaristia es planteja com un ritual culinari que barreja creences i estereotips en un intent de salvació des de l'angoixa i en un crit eixordador que vol travessar els individus que miren des de l'ombra. Una oda a la lluita contra l'estigma i un cant a la injustícia del tracte que la societat profereix a les persones amb sofriment mental.

Clara Manyós

La Clara és dramaturga i a través de la paraula, la poètica i el moviment ens porta una reflexió sobre les dificultats de comunicar-nos entre persones que no som iguals o no tenim les mateixes capacitats.

A la *performance* **Esmorzar** trobem una taula al centre de l'espai. La Clara i el Lluís, el seu oncle, hi entren estovalles, plats, cafè i tasses. Torrades, ganivets... tot el que els cal per esmorzar. Al seu ritme, cadascú amb les seves possibilitats.

I esmorzen. I tot esmorzant, compartint un espai quotidià de comunicació, fan allò que més agrada al Lluís: escoltar *jazz*. D'aquesta escolta activa n'apareix la paraula. Parlen de música, del que escoltava l'avi, que tenia la mateixa malaltia que el Lluís, però gustos musicals diferents. I la conversa i l'escolta flueixen entre torrades i música.

Una proposta que vol posar en escena el moment del procés creatiu en què es troba l'espectacle *La comunicació sense paraules en els espais quotidians*, guanyador d'una beca SOS Cultura 2021 de la Fundació Carulla.

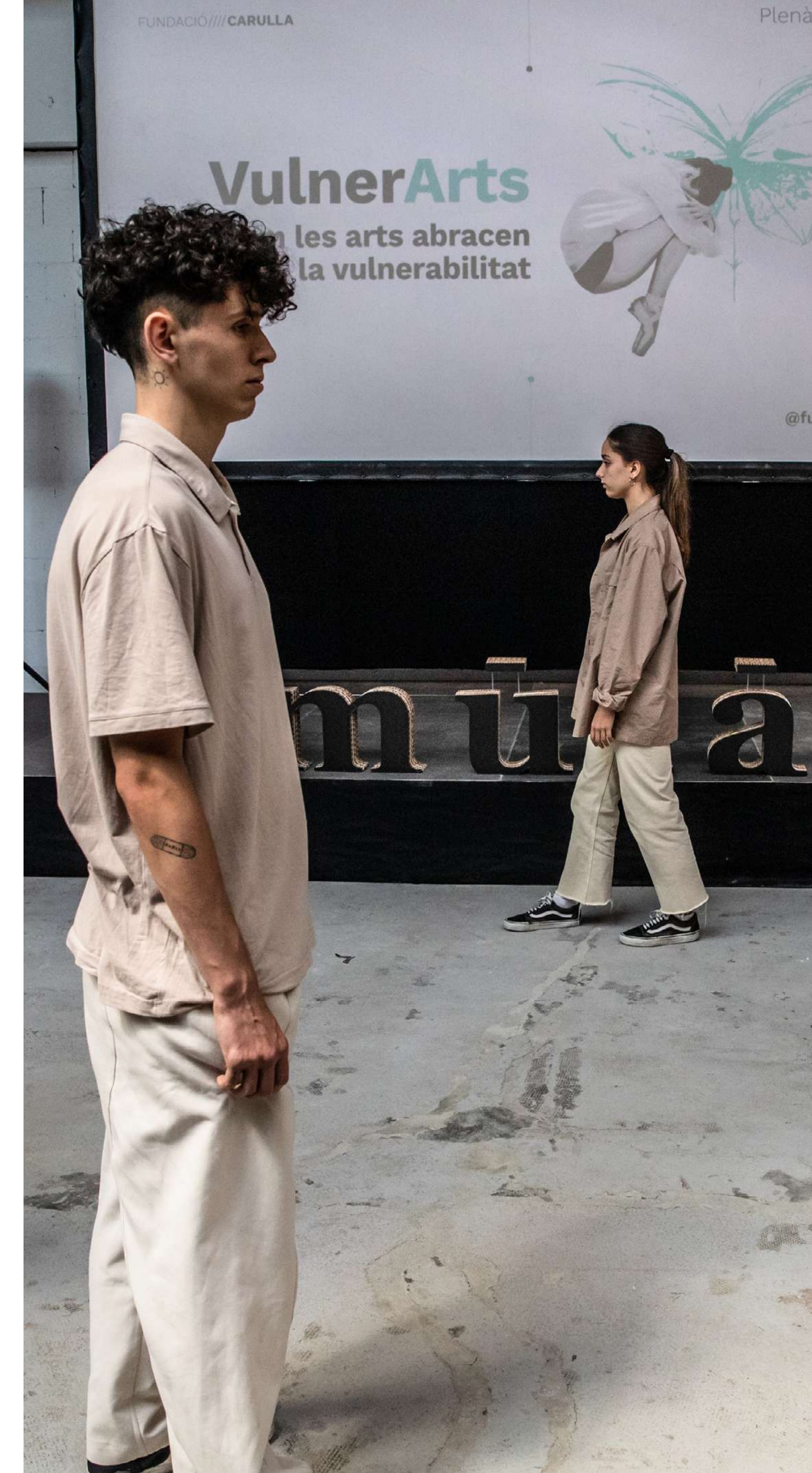
Sandra Jurado, projecte *Median T la Danza*

Un grup de joves d'edats compreses entre 18 i 22 anys, guiats per Sandra Jurado, fan una intervenció on expressen la seva veu, els seus sentiments i els seus anhels sobre com viuen ells la vulnerabilitat a través d'una intervenció que té com a ingredients el moviment i el text.

Una proposta dansada que reflexiona sobre la dualitat del terme *vulnerabilitat* des del punt de vista etimològic. Una creació que transita entre la pell ferida i la pell cuidada (*vulnus/vel*).

En aquesta peça, els joves expressen a través del cos com les fa sentir la vulnerabilitat i en quins moments la perceben i que acaba posant el focus sobre les persones assistents.

Tres propostes que ens van portar a la vivència de la vulnerabilitat al **Mutare VulnerArts**, a compartir un punt de partida despullades dels condicionants que cadascuna portàvem de casa (fins i tot les persones que no hi van poder participar van viure la sensació d'exclusió provocada per aquest fet). Tres espectacles que ens van preparar per a tot el que compartiríem al llarg de la jornada, sense artificis, des de la connexió amb la pròpia fragilitat. Perquè totes som persones que, en un moment determinat, podem viure situacions que ens poden portar a viure moments de dificultat. La realitat que vivim no és un atribut lligat a la persona, sinó que és fruit de la interacció amb un entorn que ens posa barreres a una vida plena.

mūtāre

Aquests van ser els dos objectius principals que, com va compartir **Marta Esteve**, es va proposar VulnerArts:

1. Viure l'experiència artística en primera persona i comprovar com les arts poden crear entorns de connexió emocional, de confiança i seguretat, però també sacsejar, incomodar...
2. Connectar persones que treballen amb persones des de dues mirades: la social i l'artísticocultural.

Com ens va recordar la conductora de la plenària, **Júlia Bertran**, Kae Tempest en el seu últim llibre (*Connectar*) ens parla del potencial que tenen les arts per posar-nos

en la pell dels altres, per poder empatitzar i connectar a través de rituals col·lectius. Perquè diu que quan ens trobem en rituals artístics som capaços d'esquerdar aquestes cuirasses, les superfícies, i arribar a allò més profund i invisible que ens uneix: sota la superfície estem tots connectats.

I les experiències compartides en el marc de **Mutare** són prova d'això.

«*Hem de ser capaços de treballar en aliança, perquè l'art desperta coses, però qui les sosté després?*»

Marta Esteve

Directora de la Fundació Carulla

Recupera l'entrevista a **Social.cat**

03_

Què hem *après?*

03

En aquest apartat es recullen les principals aportacions de les persones que van compartir la seva experiència en el marc de **Mutare'22** al llarg dels diferents espais de les jornades: un conjunt d'experiències inspiradores que ens van obrir la porta a conèixer els projectes des de dins.

I ho vam voler fer des del protagonisme compartit que permet fer realitat aquests projectes, escoltant la veu de les creadores i creadors que els impulsen, però també de les persones que estan vivint una situació de vulnerabilitat en primera persona. Un doble enfocament amb què ens van fer participants del procés de creixement i d'enfortiment personal experimentat i que ens van ajudar a entendre que les arts són un vehicle per generar espais segurs de confiança, d'acollida i de generació de vincles.

Sense aquestes persones, protagonistes absolutes d'aquestes experiències, res no tindria sentit.

Mutare INSPIRA

Clara Manyós i Lluís Manyós

La comunicació sense paraules en els espais quotidians

Martín Correa-Urquiza i Marta Galego

Radio Nikosia

Cristina Colomer i Mouna Halhoul El Harrak

Musicals' Choir

Inés Boza i Loli Navais

Diari del meu cos

Alice Monteil, Mireia Plans i Abel Parra Sorribas

Material sensible

Conferència CENTRAL

Lucía Miranda

The Cross Border Project

Principals aprenentatges

01

**Clara Manyós
i Lluís Manyós**

Hem de perdre la por i trencar el tabú per trobar altres formes de comunicar-nos.

02

**Martín Correa-Urquiza
i Marta Galego**

Si fem servir les arts per crear espais segurs i de confiança, ens podrem mirar en i amb els altres, ens podrem veure i reconèixer i ens atrevirem a trencar barreres.

03

**Cristina Colomer
i Mouna Halhoul El Harrak**

Les arts són unificadores. Ens connecten amb l'essència que compartim totes les persones i ens permeten avançar juntes.

04

**Inés Boza
i Loli Navais**

Hem de construir comunitats que acullin la vulnerabilitat com un element més que les fa possibles.

05

**Alice Monteil,
Mireia Plans
i Abel Parra Sorribas**

Les arts curen. Ens permeten connectar amb situacions que hem viscut, integrar-les i trobar la manera de seguir caminant.

06

Lucía Miranda

Els sectors cultural i social ens hem d' enamorar. Ens necessitem perquè els projectes siguin millors. Necessitem estar junts i per això és imprescindible que aprenguem a escoltar-nos i ajudar-nos.

mütäre

Aprentatge

**Clara Manyós
i Lluís Manyós**

*La comunicació sense paraules
en els espais quotidians*

Projecte guanyador d'una beca
SOS Cultura de la Fundació Carulla

01

**Hem de perdre la por i trencar
el tabú per trobar altres formes
de comunicar-nos.**

Video de la intervenció

Quan ens trobem davant una realitat que no acabem d'entendre, ens costa trencar les barreres que ens separen com a persones. Així ens ho va explicar la Clara, que durant la seva vida ha tingut la sensació que s'havia perdut el seu avi perquè la seva por a no saber comunicar-se li impedia fer-ho. Davant la malaltia neurodegenerativa que patia i que pateixen més persones de la seva família –atàxia– ella va decidir que no es comunicaria amb ell i que tindrien una relació silent.

Amb els anys, l'experiència de treballar amb actors i actrius no professionals l'ha portat a tenir el valor de treballar-hi en un projecte molt personal. Perquè hem de trencar aquests tabús, aquesta por a no saber comunicar-nos amb les persones que tenen una manera de comunicar-se diferent de la nostra.

Per fer-ho, cal apropar-se al teixit associatiu, a les entitats que agrupen i donen resposta a aquestes persones, per establir-hi ponts de diàleg i veure i reconèixer la seva perspectiva. Avui, encara, som dos mons desconeguts mútuament i, si volem avançar junts, ens hem d'apropar:

• **«Moltes vegades els agents culturals es posen en contacte amb les estructures federatives o de nivells superiors i no arriba a les associacions de primer nivell.**

El primer que ha de passar perquè les persones amb discapacitat puguin participar de la cultura és que els arribi la informació.»

Lluís Manyós

mūtāre

Existeix una bretxa, un mur, entre les propostes que volen abraçar un grup de persones amb una dificultat concreta i aquest grup de persones, que impedeix que la informació els arribi realment. Davant d'aquesta realitat, ens hem de preguntar: com ho fem per enderrocar-lo?

Segurament el primer pas és superar els propis prejudicis que ens porten a pensar que les persones amb dificultats concretes, diferents de les nostres, no seran capaces de participar dels projectes artístics. Si som capaces de veure la persona, sense fixar la mirada en les diferències, facilitarem l'exercici del dret a participar, no només com a espectadors, sinó com a protagonistes de la cultura.

*«Si som capaces de veure la
persona, sense fixar la mirada
en les diferències,*

**facilitarem l'exercici
del dret a participar,
no només com a
espectadors, sinó
com a protagonistes
de la cultura.»**

Lluís Manyós

VulnerArts

Com les arts abracen
la vulnerabilitat

#Mutare22
VulnerArts
@iocarulla

mutare

mūtāre

Aprenentatge

Martín Correa-Urquiza i Marta Galego

Radio Nikosia

La primera emissora de ràdio
a Espanya realitzada per persones
amb problemes de salut mental

02

**Si fem servir les arts
per crear espais segurs i de confiança,
ens podrem mirar en i amb els altres,
ens podrem veure i reconèixer
i ens atrevirem a trencar barreres.**

Video de la intervenció

mūtāre

Des de l'acceptació d'aquesta vulnerabilitat pròpia de la condició humana, les eines d'expressió artística, en aquest cas la ràdio, ens empoderen, ens ajuden a expressar-nos, a superar les pròpies limitacions i acceptar-nos com són, en aquesta diversitat.

I també ens serveixen com a espai polític, com a reivindicació de l'estigma, de molts patiments propis i comuns. Perquè «quan et veus en la mirada dels altres, et mires i et veus i t'atreveixes, trobes un espai segur».

Abraçar la vulnerabilitat i denunciar la vulneració, perquè «les persones que són vulnerables també són vulnerades, moltes vegades sistemàticament» **(Martín Correa)**.

Per això cal treballar en aquesta doble dimensió, com fan a *Radio Nikosia*:

- Cuidant els espais per acollir les persones, amb tendresa i cura.
- Reivindicant també la necessària transformació social per avançar cap a una societat inclusiva.

• **«Mai es deixa de ser vulnerable i això és el que et fa més humà i et fa capaç de veure la sensibilitat, la identitat de l'altre. Veus l'altra persona.»**

Marta Galego

Aprentatge

**Cristina Colomer
i Mouna Halhoul El Harrak**

Musicals' Choir

Projecte social i cultural
de l'Escola de Músics i JPC

03

**Les arts són unificadores.
Ens connecten amb l'essència que
compartim totes les persones i ens
permeten avançar juntes.**

Video de la intervenció

mūtāre

Des de fa uns 15 anys, l'Escola de Músics té un projecte en què fan música per a les escoles públiques i concertades del Raval, ensenyant el català a través del cant coral. La iniciativa no més cobria l'etapa de primària, però, a partir de la petició dels alumnes que canviaven d'etapa, van crear un cor per a les noies i nois que en quedaven fora una vegada superada aquesta etapa.

Actualment, són 60 joves de Ciutat Vella, que comparteixen un projecte des de la constància, l'esforç i el respecte a la diversitat.

I es genera la màgia de fer camí compartit: «Et trobes amb altres nens que potser són més petits que tu, o que són nous i no coneixes, i et preguntes: què comparteixo jo amb aquest nen? Doncs, que cantem, que ens agrada la música», com ens va dir la **Mouna**.

Perquè les arts són el llenguatge universal que compartim totes les persones, sigui quina sigui la nostra realitat.

• **«La música ens fa moure alguna cosa a dins, ens fa sentir iguals. Quan vas a un concert sou un miler de persones que esteu bategant alhora. El que tu estàs sentint ho està sentint el del teu costat, unifica sentiments trobats i compartits.»**

Mouna Halhoul El Harrak

Aprenentatge

Inés Boza i Loli Navais

Diari del meu cos

Projecte guanyador d'una beca
SOS Cultura de la Fundació Carulla

04

**Hem de construir comunitats que
acullin la vulnerabilitat com un
element més que les fa possibles.**

Video de la intervenció

Video del projecte

mūtāre

Vivim aliens al nostre cos, que és la casa de les nostres emocions, dels nostres pensaments. I quan no cuidem el cos, quan no ens movem, ens trobem en situacions que agreugen la nostra vulnerabilitat.

És el que es van trobar les dones de l'Associació de Dones Ambar Prim després de dos anys de pandèmia. I van encetar la col·laboració amb la Inés, que a més de superar les pors i vergonyes davant la realització d'intervencions ballades a l'espai públic, van trobar una via de cura i d'expressió.

Ho han fet des de la dansa, que a més del moviment com a tal, té en compte l'escolta pròpia, cap a l'interior. Un interior ple d'història que troba la forma d'explicar-se: «Elles són com biblioteques caminants. Els vaig donar una llibreta a cadascuna (per això li diem *El diari del meu cos*), per-

què poguessin anotar les sensacions sobre el que s'havia treballat cada dia, però relacionat amb la memòria: com la memòria és part del present i el cos ens la porta».

Perquè, com ens va dir la Inés:

«En el cos, els òrgans més vulnerables són el cor i els pulmons. Per això estan protegits per la caixa toràctica, que és una armadura. Però el cor i els pulmons en són també el motor. D'alguna manera, amb aquestes dones, passa igual: són molt vulnerables, són grans, però cuiden de nets, marits... de tothom. I sent molt vulnerables, elles també són el motor de la nostra societat. Hem de posar això en valor.»

«El cos és, d'alguna manera, una comunitat que s'organitza i en la qual cada òrgan té la seva funció. I potser a tu et toca ser cuirassa, i a tu ser sang... Aquesta comunitat que és el cos i en què cadascú té la seva funció i cuida de la vulnerabilitat dels altres, és potser el que hem d'aplicar-nos com a comunitat –com fa Ambar Prim, donant suport a totes les situacions.»

Hem de construir comunitats on cadascú té la seva funció i en què la vulnerabilitat és un element més, imprescindible per al seu funcionament.

«Quan vols entendre la naturalesa humana, pensar en la vulnerabilitat i la fragilitat és una cosa normal: no som res sense fragilitat, igual que no som res sense força.»

Inés Boza

Aprentatge

**Alice Monteil, Mireia Plans
i Abel Parra Sorribas**

Material sensible

Projecte participatiu de creació
fotogràfica de Photographic Social Vision

05

**Les arts curen.
Ens permeten connectar amb
situacions que hem viscut,
integrar-les i trobar la manera
de seguir caminant.**

Video de la intervenció

La fotografia ens permet connectar, perquè implica parar, respirar, mirar el teu voltant i adonar-te de què vols fotografiar. Té aquest poder de la bellesa, de la poesia, del símbol. Permet explicar el dolor de manera no literal, perquè no seria possible d'una altra manera.

La fotografia i les arts ens permeten connectar amb el nostre inconscient. És un llenguatge que no fa servir les paraules i moltes vegades de manera instantània ens fa veure coses que havíem oblidat. «Com en el cas d'una noia a qui van demanar, en un exercici, que anés a un lloc on es trobés a gust; va triar la platja i en tornar i veure la foto impresa, en aquell precís moment, va recordar que en aquell espigó del fons, havia patit un abús sexual», ens va explicar Mireia Plans.

Viure una experiència traumàtica d'abús sexual infantil implica un procés molt complex, de moltes emocions: por, culpes, fàstic, vergonya, confusió i molts secrets i silencis. Amb la fotografia es revisen i reordenen totes aquestes experiències i s'aconsegueix emocionar la gent: parlant d'aquests fets ens sensibilitzem tots i totes.

«La fotografia és una eina per posar-nos en relació. Les imatges ens ajuden a posar-nos al costat dels altres, escoltar-nos i escoltar l'altre: què és el que necessita, però, sobretot, què és el que desitja. Totes i tots tenim una història precisa i única per explicar i moltes d'aquestes històries necessiten ser explicades, perquè puguem parlar de temes tan tabús com l'abús sexual infantil.»

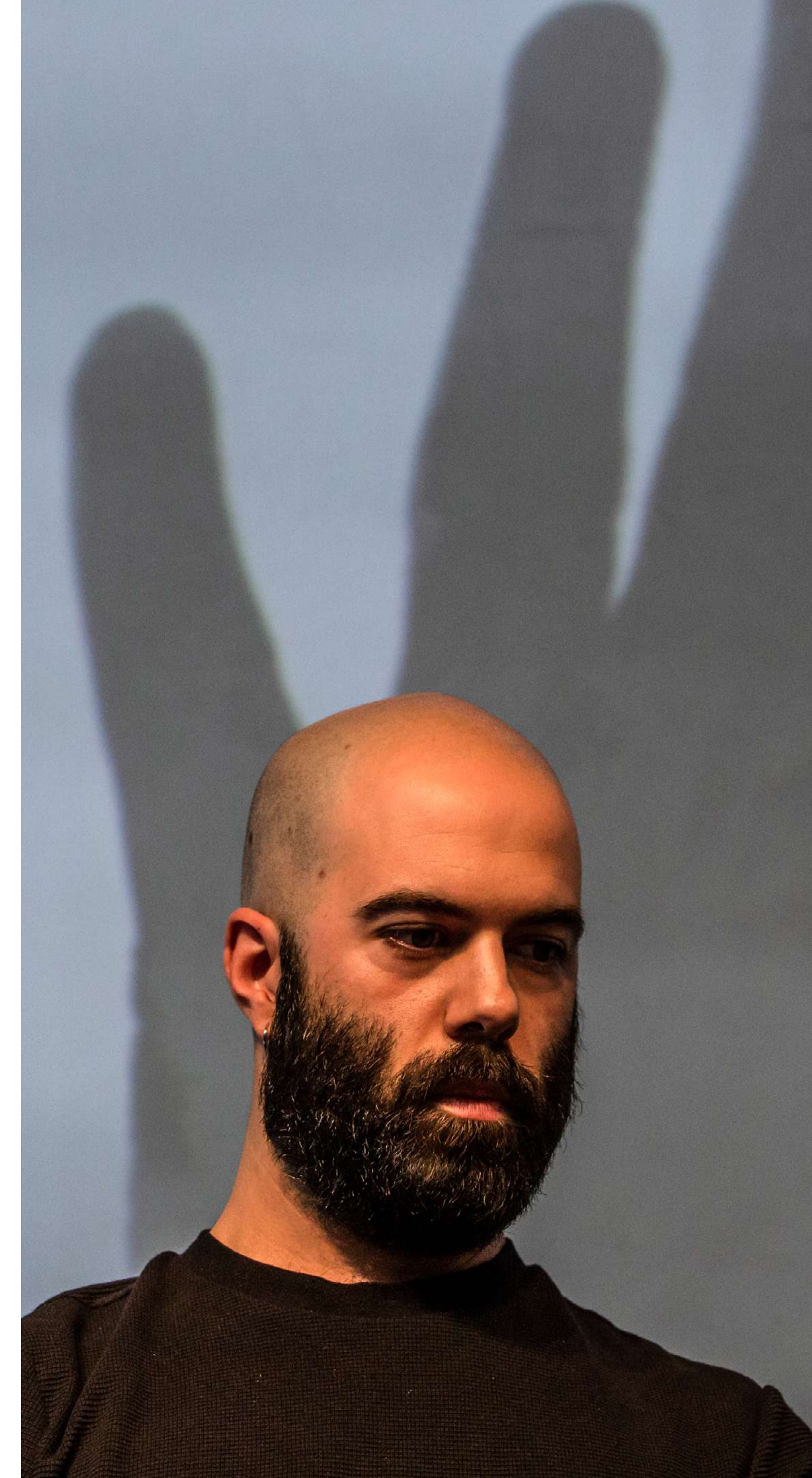
Mireia Plans

mūtāre

L'Abel ens va explicar que va ser un viatge, un procés emocional en el qual va anar avançant i descobrint coses amb la fotografia.

«A l'inici em sentia com un robot, que gairebé no sabia ni el que sentia, però comences a rascar i explota el món emocional, la visió de tu mateix... Ho vaig acompanyar amb un text, perquè amb aquest projecte vaig descobrir la fotografia, però la manera que he fet servir sempre per expressar el que tinc a dins és l'escriptura. Per això vaig decidir tancar aquest procés amb una carta que escric al petit Abel i en la qual li dic que ell no té culpa de res, li trec la responsabilitat, el pes, i com a adult preparat i acompanyat, agafó aquesta càrrega i la porto jo. Una carta en què li dic que l'estimo.»

«Al final tornem a aquesta fotografia en què molts veureu una línia, que gairebé no es veu què és. És una porta immersa en la foscor i així és com jo ho presentava. Però és una fotografia que ha donat la volta. Recordo que durant el procés hi havia periodistes que venien a cobrir l'esdeveniment, i hi havia una persona que em feia preguntes i abans de fer-les descrivia la fotografia. I va dir:

“Veiem aquí una fotografia molt fosca amb una porta que s'obre a la llum”. *I el meu cap va explotar, perquè jo estava completament enfonsat en aquesta foscor mental d'emocions negatives que no em deixaven veure res més. Avui la miro i és una de les meves fotos favorites, perquè realment volia obrir aquesta porta i anar cap a la llum, però encara ni ho sabia.»*

Abel Parra Sorribas

Aprenentatge

Lucía Miranda

Material sensible

Directora d'escena, gestora cultural,
dramaturga i «arteducadora»
Fundadora de The Cross Border Project

06

Els sectors cultural i social ens hem d' enamorar. Ens necessitem perquè els projectes siguin millors. Necessitem estar junts i per això és imprescindible que aprenguem a escoltar-nos i ajudar-nos.

«Quan vaig començar a estudiar teatre, una professora va compartir amb nosaltres una frase que m'ha acompanyat: “Si has vingut aquí a ajudar-me, aquest no és el teu lloc. Però si has vingut perquè el teu alliberament està lligat al meu, treballem juntes”. Ho signava un grup aborigen: 1973. Jo llavors tenia vint-i-pocs anys i pensava que amb el teatre canviaria el món i em vaig preguntar què era això de l'alliberament, quin era el meu. I des de la companyia – The Cross Border – ens ho hem preguntat tota l'estona. Cada vegada que comencem un projecte, amb un grup, ens preguntem què necessiten, si podem fer allò que volem fer i si volem, de veritat, fer-ho.»

«Des de The Cross Border, sempre hem treballat en match, com a Mutare, sector social i cultural; ha estat fonamental enamorar-nos.»

Lucía Miranda

La Lucía ens va compartir tres projectes en què, des de la seva perspectiva, la cocreació entre persones molt diferents ha estat fonamental:

1. *Generación Global*

En col·laboració amb CEAR i amb instituts d'educació secundària de Madrid

Projecte de creació escènica adreçat a joves d'entre 14 i 20 anys de diferents orígens, amb especial atenció cap a aquells la llengua materna dels quals no és el castellà (migrants, refugiats, menors no acompanyats, etc.).

Van començar el projecte convidant els joves a crear un espai que fos «casa seva». Passades tres setmanes, amb la primera avaluació del projecte, els joves van compartir que el que més els agradava del projecte era que alguns dies menjaven gratis. En aquell moment, van prendre consciència que no havien pensat, per la pròpia realitat de les creadores, que

per ballar bé has de venir ben esmorzat. Aquest fet va portar a replantejar els pressupostos i el projecte.

Els van preguntar què era per a ells casa seva i van sortir aspectes com la tranquil·litat, la privacitat... elements que per a nosaltres poden ser quotidians però que a vegades, quan vius en centres o institucions, no tens.

En aquell projecte va ser clau el treball en col·laboració amb els psicòlegs i treballadors socials, perquè anaven explicant a l'equip artístic els avenços dels joves, les seves necessitats en cada moment.

Projecte **Generación Global**

Video del **projecte**

2. Teatre aplicat dins el programa *Cali*

En col·laboració amb la Fundación Secretariado Gitano de Valladolid

A través del teatre aplicat el grup de noies *Cali* va explicar la seva realitat, experiències, individualitats, dins de la diversitat i l'heterogeneïtat de les dones gitanes; un procés que va acabar amb la representació de *Dona havies de ser* a la sala El Desván del Teatro Calderón de Valladolid.

En el desenvolupament del procés es van trobar amb «l'habitual lluita entre el que vol la institució i el que necessita la comunitat. La institució volia un espectacle al Teatro Calderón de Valladolid, un gran teatre, amb totes elles ben lluides, i les joves el que volien era saber-se comportar en una entrevista, perquè es trobaven en un procés de capacitació per trobar la seva primera feina».

Per això van haver de treballar de bracet amb la treballadora social, que va anar donant pautes i van trobar un equilibri: potser l'obra no duraria una hora, duraria mitja hora, perquè la resta del temps de les sessions necessitaven dedicar-lo a fer que les noies obtinguessin les eines per al seu dia a dia, no per muntar un espectacle. Poder ser part d'una creació artística els ofereix un espai d'alliberament, on troben la via per explicar coses a la seva família que no els explicarien d'una altra manera, però no és la seva necessitat més urgent. Trobar l'equilibri entre les necessitats socials i les eines que ens ofereixen les arts és un dels elements més centrals en els processos de cocreació.

Teatre programa ***Cali***

3. *La Panadería*, laboratori d’“arteducació” per desenvolupar processos d’intervenció a l’aula a través del teatre aplicat

Amb el suport de Fundación Carasso i el Ministeri d’Educació, Cultura i Esport

La Panadería vol ser un laboratori on experimentar amb la col·laboració del professorat i “arteducadores”. Reunir el saber de les professores amb el de les “arteducadores”, creuar-los i construir juntes la millor manera possible d’aplicar el teatre al context educatiu.

The Cross Border treballa dins les escoles i moltes vegades els demanen que creïn un espectacle amb les noies i nois. Però en aquests anys s’han trobat que passen més temps als passadissos parlant amb el professorat que dins de l’aula, perquè necessiten compartir situacions provocades per les realitats diverses i complexes que

es troben i davant les quals no troben respostes.

Per això van muntar aquest laboratori, per treballar amb professors i professores i canviar la manera d’intervenir: en lloc d’entrar a crear un espectacle (per molt que es creés partint del que els nens i nenes volguessin), van començar una feina metodològica per identificar eines que podien aportar perquè parlessin. Per exemple, van veure que havien de muntar un laboratori amb professors de castellà perquè ells tenien aquella eina, però l’equip artístic no i havien de desenvolupar-la en comú. O que havien de treballar amb els psicòlegs dels centres per veure si aquells

exercicis que plantejaven obririen una «olla de pressió» que no podrien controlar a l’aula. Van començar a fer servir l’art com a eina transversal per aconseguir solucions concretes.

Tot això ho han pogut fer perquè han treballat amb l’altra part. Perquè s’han assegut a escoltar-se i veure què podien fer plegades.

Quan trobes persones d’altres perfils que et complementen, has de cuidar la relació, portar-la a altres llocs, encara que sigui a una altra institució.

Projecte ***La Panadería***

«**La cocreació és la base del desenvolupament d'una societat.**»

Lucía Miranda

Fundadora de The Cross Border Project

Recupera l'entrevista a **Social.cat**

04_

Propostes *d'acció*

04

Les persones participants a **Mutare VulnerArts** van compartir un espai de cocreació per formular propostes davant dues situacions plantejades, amb la col·laboració de dues entitats:

Col·laboració:

Cas 1. Migracions i vivències

Tractar el tema de les migracions i de les vivències de les persones migrants i de les persones originàries dels llocs d'acollida és fonamental en les societats fugisseres en què vivim.

Els éssers humans som inicialment animals territorials. Buscar construir un espai segur a l'entorn més proper forma part de la nostra naturalesa. I aquest impuls, de vegades també per als creadors, directors artístics, gestors, participants, pot provocar pors, contradiccions, malestars i rebuig en relació amb la presència d'un altre que entra en aquell lloc físic i/o simbòlic que hem creat com el nostre territori.

Però la realitat ens porta a trobar-nos situacions en les quals rebem persones d'altres llocs, i això comporta haver de generar espais de connexió, rebuda i relació. I ens hem de fer preguntes:

Com podem canviar el relat? Què podem fer per sortir del rol de víctima? Migrem o ens desplacem perquè desitgem reexistir?

Cas 2. Joves aïllats

Ens trobem amb un grup d'adolescents sense xarxa. Quan arriba el cap de setmana es queden a casa mentre la resta de noies i nois queden amb els seus amics al barri. És un perfil al qual costa arribar, amb dificultats relacionals i molt continguts emocionalment.

La situació de pandèmia els ha ofert una eina que els permet «desaparèixer», aïllar-se: la mascareta. I ara no se la volen treure perquè els dona seguretat.

En alguns casos, a més, la situació econòmica de la seva família els exclou de la participació en l'oferta cultural: no s'ho poden permetre.

Davant aquesta situació:

- Com podem generar espais de confiança que els permeti sortir del seu aïllament?
- Com hem de treballar, plegades, les entitats socials i les creadores, per generar aquests espais?
- Quines accions els poden resultar atractives i aportar eines davant la seva situació?

Col·laboració:

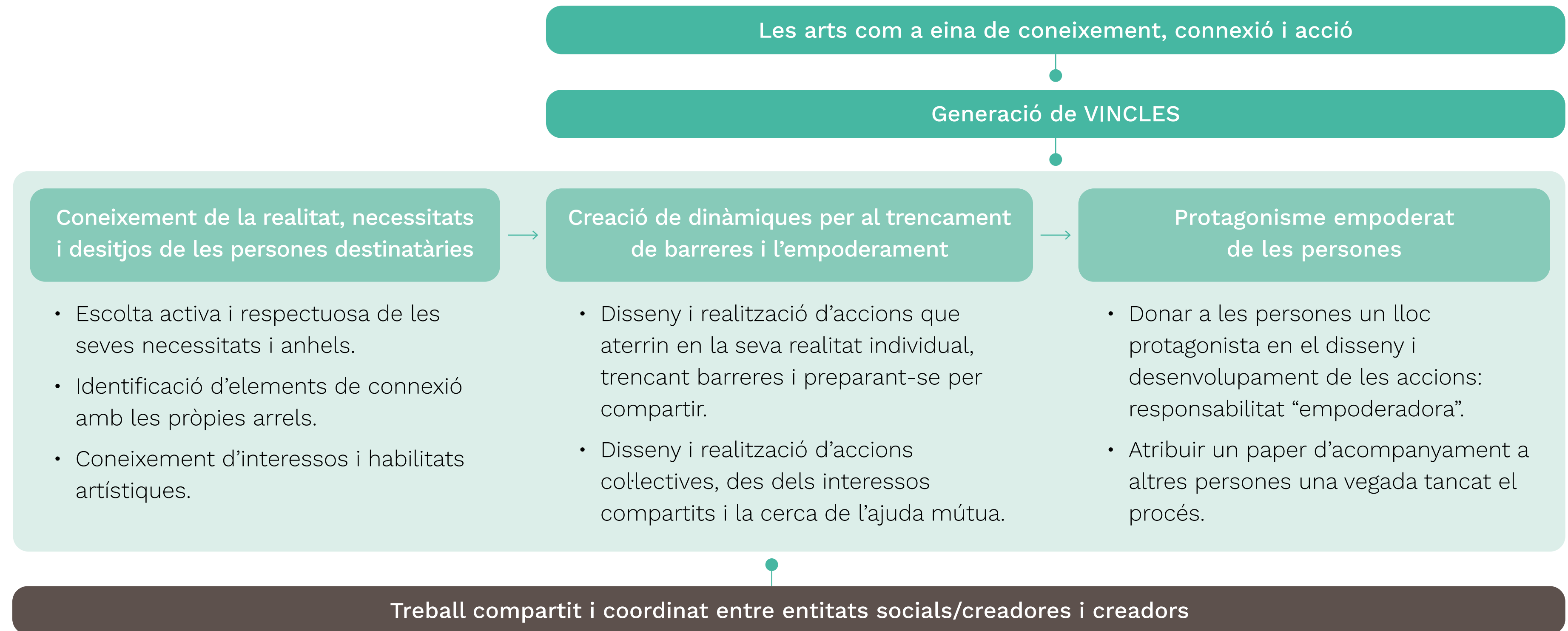

CompArtim idees

Setze grups de persones, amb presència de perfils socials i culturals, que van formular un conjunt de propostes per donar resposta a aquestes situacions.

Però, en essència, i de manera coherent amb les reflexions compartides al llarg de la jornada, les propostes responen a un esquema compartit que apella al

coneixement de les necessitats pròpies de les persones i a l'articulació d'accions des de la feina compartida pels professionals del sector social i cultural:

**«Això mateix és Mutare.
Un espai de trobada i connexió
en el qual el sector cultural
interacciona amb altres àmbits
*on apareixen noves visions,
nous continguts, noves relacions
personals i professionals.»***

Quim Rubio

Cap de projectes de la Fundació Carulla

Recupera l'entrevista a **Social.cat**
Mutare, química cultural

05_

**Com han de ser els projectes
culturals i artístics
*que treballen amb persones
en situació de vulnerabilitat?***

05

Conclusions estretes del treball amb els projectes guanyadors de les beques SOS Cultura 2021 i revisades amb les conclusions de la plenària **Mutare'22.**

SOM PERSONES TREBALLANT AMB PERSONES

- **Temps per generar vincles**

Hem de ser capaços d'adaptar-nos a realitats diverses, complexes i molt dures, donant els espais necessaris per construir relacions, aproximar-nos i generar vincles i complicitats des de la confiança. Si realment volem connectar, no podem treballar amb ritmes imposats que no són propis de les persones: hem de respectar uns tempos que ens permetin connectar. Temps que a vegades no donem, però que hem de trobar.

La persona al centre

Les arts connecten emocionalment i són vehicle d'expressió per compar-

tir experiències i vivències. I això vol dir comptar amb totes les persones que formen part del projecte, posar-les al centre per recollir la seva situació, les seves necessitats i començar a treballar, adaptant-nos permanentment perquè realment es puguin expressar.

Protagonisme múltiple i compartit

Quan comencen, als projectes hi som les persones que els vam crear, però pel camí s'hi suma molta gent. Per tant, el que hem de fer és crear entorns acollidors que convidin a sumar-s'hi, a la participació, per poder fer realitat creacions compartides. Hem de fer propostes que «atrapin»

les persones protagonistes i aquelles que s'hi apropen, trobant la manera de donar espai a totes les parts.

L'art, llenguatge universal

És el llenguatge que ens permet connectar a totes i a tots en qualsevol moment. I això ajuda i prepara les persones per poder fer processos d'empoderament i de millora de l'autonomia. Per aconseguir-ho, hem de ser capaços d'adaptar el llenguatge als nostres interlocutors. I en aquesta tasca, pot ser clau plantejar-nos la realització de presentacions artístiques pilot que després podrem adequar d'acord amb la pràctica viscuda.

VOLEM GENERAR PROJECTES ARTÍSTICS SOSTENIBLES QUE PERDURIN

• Canvis sistèmics

La feina de les creadores i creadors suposa l'inici de projectes que aporten un valor social que, una vegada demostrat, s'ha de consolidar. Encenem l'espurna i posem focus sobre realitats que hem d'acompanyar, però serà la implicació dels diferents agents responsables la que permetrà que les experiències es consolidin i es mantinguin en el temps. I parlem de tots els agents comunitaris: administració, persones voluntàries, gestors culturals, agents socials... cadascú des de les seves funcions i responsabilitats.

Treball en xarxa

En aquesta tasca, el treball en xarxa serà determinant. Establir diàlegs amb tots aquests agents, i incorporant-hi persones expertes que ens poden assessorar i acompanyar per donar la millor resposta a les persones amb qui volem créixer. Hem de treballar més conjuntament, sumant i cooperant en xarxa.

Mesurar i compartir aprenentatges

Per aconseguir aquesta implicació que permeti la continuïtat, hem de documentar el procés, ser capaços de mesurar i comunicar els resultats que aporten els projectes, el seu impacte en les persones i la societat. D'aquesta manera podrem compartir les experiències amb altres creadors i projectes perquè puguin incorporar-hi aprenentatges. I professionalitzar la nostra tasca.

HAUREM DE TRENAR MURS PER ACONSEGUIR-HO

• Reptes compartits

Trencar murs existents entre sectors (cultural, social i educatiu), que provoquen el desconeixement mutu i la falta de canals de difusió i comunicació per arribar a les persones. Som projectes artístics, no socials, però necessitem les entitats socials i educatives per maximitzar el valor que aportem, junts, a les persones. I elles també ens necessiten.

Hem de convertir els reptes en cosa de tots, en reptes compartits. Sumem fundacions, administracions locals, escoles, instituts, artistes, projectes culturals... tots, no ens deixem a ningú perquè els reptes no són d'una persona, són de la societat.

Creativitat contra la burocràcia

Superar el topall que moltes vegades suposa la burocràcia i els circuits de l'administració pública, amb alternatives creatives i efectives que ens permetin arribar a les persones amb qui volem treballar i aconseguir nous recursos. La creativitat dels artistes s'ha d'utilitzar per moure aquesta burocràcia i per aconseguir que les intervencions siguin possibles.

Recuperem l'espai públic com a espai cultural

I sortir al carrer, buscar els espais comunitaris que ens permetin arribar al major nombre de persones. Participant en altres activitats comunitàries programades a l'espai públic. Perquè tothom participa quan la cultura té lloc a l'espai públic.

L'exemple dels projectes **SOS Cultura 2021:** *vulnerabilitat i emergència emocional*

Clara Manyós

Atàxia espinocerebelosa

Collectiu: Persones que pateixen malalties neurodegeneratives

Arran de la pandèmia, la Clara va haver d'ajudar diversos familiars que pateixen una malaltia neurodegenerativa que els impedia fer una vida normal. Per aquest motiu, ha convertit la seva experiència en un projecte d'espectacle, que vol dur a escena persones amb patologies neurodegeneratives per reflexionar sobre el concepte de la sort lligat a la malaltia.

La seva por a la malaltia l'ha portada a crear un mirall en el qual tothom pugui veure una mica la seva família i se sentin identificats amb els seus temors.

Llegir-ne més →

Estel Solé

OMW (On My Way, deixeu pas)

Collectiu: Joves i adolescents
d'entre 12 i 16 anys

Aquest projecte pretén desmuntar la imatge negativa i allunyada que la societat, en general, té dels joves. Les seves accions i actituds són un mirall de les generacions que els han precedit.

Per aquest motiu, *OMW, deixeu pas* aposta per apropar els joves a l'art i a la cultura, dues eines de creixement i coneixement personal que generen una cohesió i transformació en els individus.

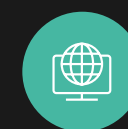
Llegir-ne més →

Associació Ritme i Compromís

Ritme i compromís

Collectiu: Noies joves no acompanyades

Ritme i Compromís proposa un taller comunitari adreçat a noies adolescents acollides al Servei de Protecció a l'Emergència l'Olivar, gestionat per la Fundació Idea. A partir del ritme, el moviment i la dansa, el projecte treballa per millorar el seu estat emocional, agreujat per la crisi de la covid-19. El sentiment d'aïllament, llunyania i separació familiar ha provocat un increment de les situacions de risc, vulnerabilitat i violència en aquest col·lectiu. El taller consta de 10 sessions i una exhibició final al Teatre Municipal de Sant Esteve de Palautordera. La proposta facilita l'expressió de sentiments i emocions a través del moviment i busca l'estabilitat física i emocional de les joves.

Llegir-ne més →

Inés Boza

Diari del meu cos

Collectiu: Gent gran

Diari del meu cos proposa humanitzar el paper que les dones grans tenen en la societat. La importància de prendre consciència del cos, tot i ser vell, és una eina per poder generar confiança i benestar en elles. El repte és que surtin de casa, que es cuidin a elles mateixes i que recuperin la mobilitat perduda durant el confinament. Totes les activitats giren al voltant de l'empoderament.

Llegir-ne més →

uTOpia Barcelona

CIA Brots

Collectiu: Persones amb problemes de salut mental

Mitjançant un procés d'investigació estètica, uTOpia Barcelona vol interpellar sobre l'estigma de la salut mental. La creació d'un espectacle teatral pretén reflectir la vivència en primera persona de la salut mental dels participants, metaforitzades en propostes escèniques. El projecte fa ús de llenguatges creatius que democratitzen l'art i busca empoderar les persones amb diagnòstics de salut mental. Per trencar el silenci que envolta aquest tema, la companyia vol donar veu a aquest col·lectiu en situació de vulnerabilitat.

Llegir-ne més →

Vostok Collective

Poble-sec, la terra de l'aigua

Collectiu: Gent gran i joves

El col·lectiu de les persones grans és un dels més debilitats per la pandèmia. Amb el repte de patir el patiment d'aquest col·lectiu neix *Poble-sec, la terra de l'aigua*, un projecte artístic transformador dirigit a persones grans en risc d'aïllament del barri de Poble-sec de Barcelona i grups d'estudiants d'arts escèniques. Des de Vostok Collective es vol empoderar les persones grans millorant la seva identitat i autoconfiança amb la creació d'una peça artística que giri entorn dels seus records. L'objectiu és connectar joves artistes amb gent gran per treballar la memòria, així com fomentar l'art comunitari mitjançant propostes multidisciplinàries.

Llegir-ne més →

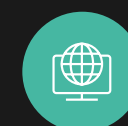
Les Impuxibles

Harakiri

Collectiu: Joves

El suïcidi és el gran tabú als mitjans de comunicació. Les Impuxibles presenta un espectacle que combina música, dansa i text per posar el focus en la principal causa de mort no natural entre els joves a Espanya.

La peça mostra diverses indagacions sobre el suïcidi per mitjà d'un grup d'artistes de música, dansa i circ contemporani. L'objectiu és teatralitzar una versió política del suïcidi, al mateix temps que és una crítica al poder que s'exerceix per assegurar la vida i el cos subjectat.

Llegir-ne més →

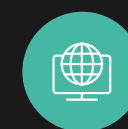

Daniel Orviz

#CALLAPANTALLA

Collectiu: Famílies amb infants de 3 a 6 anys

#CALLAPANTALLA és un espectacle poètic teatral en el qual els nens i nenes que van viure el confinament parlen sobre la seva experiència. La proposta és una barreja de música, vídeo i poesia on l'element principal és la veu dels nens. L'objectiu és parlar a les famílies, i confrontar amb elles la velocitat i precarietat amb la qual socialment se'ls està instant a passar pàgina sobre tot el viscut durant el confinament. #CALLAPANTALLA vol fer una cabriola per superar la por de parlar dels adults, i usant el missatge infantil, suposadament innocent, ajudar aquestes famílies a dur a terme un procés de comunicació pausada, reconeixement d'errors i pors, i una posterior reconstrucció de les relacions i identitats danyades.

Llegir-ne més →

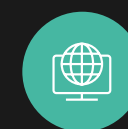
Andrea Paz

El Raval: una cartografia emocional

Collectiu: Dones migrants sense papers

El Raval: una cartografia emocional és una actuació dedicada a construir teixit social al barri del Raval, i està dirigida a dones sense papers. L'espectacle es desenvolupa en un taller de sis mesos amb els col·lectius associats a l'Ateneu del Raval. Durant el projecte, es construirà una cartografia emocional que es posarà en acció al barri perquè altres veïns i veïnes hi puguin participar.

Amb aquest treball es busca generar un espai de confiança a través de la cuina, el teatre, les històries personals i la música. La conversa, la participació i l'activació són els pilars fonamentals per poder empoderar les dones sense papers i poder construir un espai de cohesió i democràcia.

Llegir-ne més →

Verónica Cendoya

EL VIVER-Hem de parlar

Collectiu: Persones amb diversitat funcional

El projecte *EL VIVER-Hem de parlar* té com a objectiu la inclusió real de les persones amb diversitat funcional dins de l'escena teatral professional. En moltes ocasions, els tallers teatrals estan segregats i els intèrprets amb diversitat funcional se'n veuen exclosos. La formació artística professional és molt enriquidora i per aquest motiu es busca una integració i una convivència d'aquestes persones amb la comunitat, a través de les arts escèniques i la cultura.

La proposta consta d'un taller que compta amb la participació de diverses formacions i ofereix als participants l'oportunitat de conèixer la professió des d'una visió més interna i propera.

Llegir-ne més →

«La inclusió, per ser real, hauria de plantejar, en un primer terme, quines són les condicions perquè un procés inclusiu pugui donar-se i assumir, després, que hi apareixeran preguntes com:

qui inclou, a qui s'inclou, on s'inclou i la possibilitat que, entre les respostes, aparegui el desig que es produeixin canvis.»

Eva García

Experta en creació artística comunitària i inclusiva. Comissària de VulnerArts

Recupera **l'article a Social.cat**
Art i transformació: qui assumeix el risc?

06_

Annexos

06

06.1 Glossari, *mapa conceptual*

La vulnerabilitat és una vivència individual. També és producte de moltes circumstàncies. Aquest mapa de conceptes presenta una primera aproximació al complex fet de la vulnerabilitat i la vulneració en el marc de Mutare. Un mapa viu per ser discutit, enriquit i modificat.

VULNERABILITAT

ART

ORIGEN ETIMOLÒGIC

L'origen del terme *vulnerabilitat* és el terme llatí *vulnus*, que significa ferida, cop, punxada, i també desgràcia o aflicció. En el mateix camp semàntic es troba *vulneratio*, ferida o lesió, i també el verb *vulnero*, ferir o danyar.

Etimològicament, la paraula *art* procedeix del llatí *ars*, *artis*, i del grec *τέχνη* (*tékhne*), que significa «tècnica». D'aquí ve que fos utilitzada en l'antiguitat per referir-se també a oficis com ara la ferreria, a més de les disciplines com la poesia, la pintura o la música.

SINÒNIMS i ANTÒNIMS

VULNERABILITAT

- fragilitat
- precarietat
- susceptibilitat
- sensibilitat
- propensió
- desprotecció
- inestabilitat
- sensibilització
- delicadesa
- inseguretat
- feblesa
- incertesa
- flaqueza

VULNERABLE

- feble
- frèvol
- delicat
- fràgil
- inermes
- indefens
- desvalgut

VULNERAR

- violar
- transgredir
- infringir
- desobeir
- contravenir
- incomplir
- infringir
- danyar
- perjudicar
- ferir
- lesionar
- lacerar
- inferir
- assestar
- esguerrar
- maltractar
- danyar
- deteriorar

ART

• talent • geni • facultat • aptitud • condició • disposició • inspiració • afició • vocació • destresa • habilitat • pràctica • experiència • mestratge • meravella • ofici • indústria	• tècnica • disciplina • ciència • procediment • sistema • ordre • norma • regla	• astúcia • ardit • cautela • artifici • subtileza • arteria • dissimulació

SINÒNIMS

ANTÒNIMS

• fortalesa	• invulnerable • consistent • fort	• complir • acatar • afavorir • beneficiar

COM ES DEFINEIX L'ART

Com a art denominem un conjunt de disciplines o produccions de l'ésser humà de finalitats estètiques i simbòliques a partir d'un conjunt determinat de criteris, regles i tècniques.

Les arts busquen representar, a través de mitjans diferents, l'univers d'inquietuds humanes, siguin reals o imaginades, mitjançant l'ús de símbols o d'al·legories.

L'expressió art s'usa també per referir a tots aquells processos manuals que requereixen l'aplicació de regles o tècniques específiques, orientades al gaudi dels sentits. Per exemple, les arts culinàries. Art també és una paraula

utilitzada per indicar la capacitat o l'habilitat per fer alguna cosa amb excel·lència i perícia. Per exemple, l'art de la guerra o l'art de la política. També s'utilitza per fer referència a alguna cosa que ha d'estar ben fet o a alguna cosa que ha d'aprendre's o fer-se amb atenció i cura: «Exercitar bé té el seu art», «Estimar és un art».

Eva García
Autora del Glossari

Les arts poden ser classificades seguint diversos criteris, d'acord amb la seva manifestació en el temps i l'espai, d'acord amb el concepte de belles arts o d'acord amb la disciplina, que és la que presentem a continuació:

Arts plàstiques: aquelles expressions artístiques que transformen o modifiquen els materials, sigui en superfícies bidimensionals o tridimensionals. Les arts plàstiques exploten elements com ara el pla, les línies, el volum, la textura, etc. Les arts plàstiques es classifiquen entre arts majors i arts menors.

- **Arts majors:** es refereix a aquelles manifestacions de les arts plàstiques que tenen com a propòsit la contemplació estètica. Coincideixen amb aquelles arts reconegudes com a «belles arts» pel seu caràcter autònom respecte a la utilitat. Essencialment, pintura, escultura i altres disciplines semblants, com l'arquitectura.

- **Arts menors, arts aplicades o arts utilitàries:** són aquelles expressions plàstiques que estan subordinades a un principi d'utilitat. Entre aquestes es poden esmentar l'ebenisteria, l'orfebreria, el vitrall, el mosaic i les arts decoratives en general.

Arts musicals o sonores: es refereix a totes les manifestacions de música, independentment del seu gènere, estil o format. Fa poc, s'hi ha incorporat també una disciplina específica d'aparició recent, coneguda amb el nom d'art sonor.

Arts literàries o literatura: totes les manifestacions de la literatura; entre aquestes podem esmentar: la narrativa (novel·la i conte), la poesia, l'assaig i la dramaturgia.

Arts escèniques: conjunt de manifestacions destinades a la representació escènica. Per les seves característiques, les arts escèniques són interdisciplinàries. Dins d'aquestes arts es considera el teatre, la dansa, el teatre de titelles, els espectacles, els musicals i l'òpera, entre d'altres.

Arts audiovisuals: totes aquelles expressions artístiques que utilitzen recursos sonors i visuals, captats i transmesos per mitjà de la tecnologia. Inclou el cinema, el videoart, el videoclip, etc.

COM ES DEFINEIX LA VULNERABILITAT

És un ampli concepte polisèmic en què es podem diferenciar dues definicions a) referida com a circumstàncies socials, econòmiques, culturals, històriques que afecten persones i col·lectius i b) un moviment intrínsec i personal amb un component emocional i sensible. La primera ha sigut àmpliament estudiada i abordada des de diversos punts de vista (la salut, el medi ambient, la pobresa, els drets humans, etc.). En el cas de la segona, la vulnerabilitat que té a veure amb el «ser vulnerable», «sentir-se vulnerable» durant molt de temps ha sigut amagada i menyspreada, i això ha motivat que sigui relativament recent el moviment que posa en valor aquest exercici individual i col·lectiu del seu reconeixement. La informació és d'un caràcter més subjectiu i interpretatiu, sent menys sistematitzada.

VULNERA   *-bilitat*
-bilitzat -ts
-ble

a) Vulnerabilitat versus circumstàncies

- Situació que viuen les persones que sofreixen més la discriminació o que estan en una situació de desavantatge en la societat.
- Incapacitat de resistència quan es presenta un fenomen amenaçador, o incapacitat per refer-se després d'ocórrer un desastre.
- Risc que una persona, sistema o objecte pot sofrir enfront de perills imminents, siguin desastres naturals, desigualtats econòmiques, polítiques, socials o culturals.
- Qualitat de ser vulnerable (que és susceptible de ser danyat o ferit ja sigui físicament o moralment). El concepte pot aplicar-se a una persona o a un grup social segons la seva capacitat per prevenir, resistir i sobreposar-se d'un impacte.
- Que pot ser ferit, rebre lesió física o moral.

La vulnerabilitat s'analitza a través de graus, nivells, i s'estableixen factors amb diferents criteris entre els que apropen aquesta possibilitat:

- **Factors físics:** relacionats amb condicions específiques i d'ubicació dels assentaments humans, la producció i la infraestructura. D'aquests es deriven els que afecten la salut.
- **Factors ambientals, ecològics i d'entorn:** aquells que es relacionen amb la manera d'utilitzar els elements de l'entorn, la capacitat dels ecosistemes per absorbir les amenaces naturals, la deterioració dels ecosistemes i les conseqüències derivades econòmiques, socials i culturals.
- **Factors econòmics:** referits a la disponibilitat de recursos econòmics.
- **Factors socials:** conjunt de relacions, comportaments, creences, formes d'organització i maneres d'actuar. Inclou aspectes polítics, educatius, ideològics i culturals, organitzatius i institucionals.

- Una **persona vulnerable** es considera la que té un entorn personal, familiar, relacional i/o socioeconòmic afeblit i, com a conseqüència, té una situació de risc que podria desencadenar un procés d'exclusió social.

Un **col·lectiu vulnerable** és aquell que es troba en risc d'exclusió social o marginació per raó del seu sexe, raça, credo, ideologia, condició socioeconòmica, etc. Col·lectius afectats sobretot per una circumstància que els situa especialment com a susceptibles respecte a la resta.

A vegades uneix els col·lectius una situació de partida de desavantatge en quant al reconeixement i a l'exercici dels seus propis drets.

En aquest epígraf sobre la vulnerabilitat versus les circumstàncies s'analitza com l'ús d'aquest terme construeix una percepció individual i col·lectiva tant per als anomenats vulnerables com per a la resta de la societat produint una percepció esbiaixada sobre com i què construeix la vulnerabilitat. Presentem una proposta alternativa que desplaça l'ús de «persones i col·lectius vulnerables» a **«persones i col·lectius vulnerabilitzats o vulnerats»** que propicia una visió compartida i sistemàtica d'aquesta realitat.

- **Interdependència i vulnerabilitat:** l'abús del terme per part dels sectors de comunicació i de la política ha reiterat la idea que hi ha persones i col·lectius definits com a vulnerables. Aquesta idea s'ha assentat en l'imaginari individual i col·lectiu com una categoria tancada, ferma i inamovible, alimentant també la idea de la inevitabilitat i la falta de responsabilitats.

La realitat és mutable, les persones, els col·lectius i els contextos històrics i socials estan en continu moviment, contagi, diàleg, còpia. Aquesta dinàmica constant provoca eixos d'interdependència entre persones i amb la realitat polític social desbordant cada vegada més el nostre propi context i sent més globals i transversals.

● **Homogeneïtzació i vulnerabilitat:** l'ús d'aquests termes vinculats a la vulnerabilitat s'ha fet tan generalitzat en el nostre llenguatge que acaba substituint uns altres que aporten matisos, enriqueixen i delimiten les definicions i expliquen els orígens d'aquestes circumstàncies. Conceptes com ara situació de pobresa, marginalitzat, població exclosa, desfavorida per empobrida i molts d'altres deixen pas a vulnerabilitat com a concepte que ho engloba i ocupa tot. Contribueix a una percepció que la vulnerabilitat és un fet homogeni sense considerar especificitats relacionats amb el territori, les condicions materials, socials, o la seva relació amb la realitat polític social.

Termes que es tendeixen a generalitzar sota el concepte vulnerabilitat:

- **Pobresa:** privació de béns materials i situacions econòmiques molt desfavorides que poden generar l'exclusió de l'entorn social. Per determinar-la s'analitzen condicions com ara: les de la llar; l'alimentació; els ingressos; el nombre de persones que treballen en la unitat familiar.
- **Discriminació:** qualsevol distinció o preferència fundada en la raça, el color, el sexe, l'idioma, la religió, les opinions polítiques o de qualsevol altra índole, l'origen nacional o social, la posició econòmica o el naixement, que tingui com a finalitat o per efecte destruir o alterar la igualtat de tracte de les persones i dels col·lectius. La discriminació representa un primer nivell de segregació social que es produeix per una distinció negativa

i bel·ligerant sobre una persona o col·lectiu; representa un primer nivell en el procés d'exclusió social.

- **Marginació:** situació de discriminació recurrent, sostinguda en el temps o agreujada en els seus indicadors bàsics. Es podria considerar com un segon nivell en el procés d'exclusió social. La marginació s'identifica com un escenari de desavantatge agut i persistent, arrelada en desigualtats socials subjacents; és per això que es converteix en un exemple flagrant d'una injustícia manifestament remeiable i implica una evident no integració de la població exclosa dels beneficis que el desenvolupament comporta.
- **Exclusió social:** es produeix no només per l'acumulació de

circumstàncies negatives i la seva permanència en el temps, sinó també per les conseqüències que aquestes generen en les persones i alguns col·lectius: rebuig, expulsió, impossibilitat d'accedir a les accions d'interès col·lectiu, nul·les possibilitats reals d'implicar-se i participar en l'estructura i les dinàmiques socials.

L'exclusió social va més enllà de la pobresa, ja que té a veure amb l'absència de participació en la societat i amb la falta d'accés a béns bàsics i xarxes de benestar social, la qual cosa condueix un nombre cada vegada més gran de persones a «quedar fora de la societat» i a viure per sota dels nivells de dignitat i d'igualtat als quals tots tenim dret.

- **Reciprocitat i vulnerabilitat:** la vulnerabilitat és una condició construïda històricament i socialment travessada per l'exclusió que generen les relacions de poder i, a vegades, l'incompliment de drets reconeguts per estats.

La categorització de la vulnerabilitat com a estat permanent deriva en lògiques que no acompanyen la superació d'aquesta. Distreu l'atenció sobre la reciprocitat en la responsabilitat i escatima poder a les persones o als col·lectius sobre la seva incidència en la realitat. Es percep la persona com a responsable única, no posant-la en relació amb les condicions pròpies i la realitat política i social en la qual aquesta està inserida i no deixa espai per contemplar les seves capacitats i poder, com si tot el que ocorregués fos per culpa seva i sense capacitat per incidir-hi.

● **Capacitats i vulnerabilitat:** cap grup social, cap persona, cap col·lectiu és només vulnerable. El risc de simplificar no només afecta la percepció dels altres, sinó que estigmatitza persones i grups i atempta contra la seva dignitat. Aquests enfocaments posen el focus sobre les dificultats sense establir estratègies per al foment de les capacitats existents. Obvia les capacitats amb les quals també es compta; infantilitza sobre la potencialitat que cadascú posseeix, sobre la facultat de transformació de la realitat, i de lluita per a l'exercici de drets.

Amb aquesta anàlisi anterior es proposa transitar de l'ús de col·lectius o persones vulnerables a persones vulnerades o vulnerabilitzades.

Persones o col·lectius vulnerats o vulnerabilitzats

Es requereix posar major recalcament en quins són els elements i les dinàmiques que construeixen els processos de vulnerabilització social. Entenent que poden donar-se unes condicions prèvies de major sensibilitat, no són les persones en si mateixes, sinó una realitat social, històrica, política i cultural que construeix aquestes situacions. En cas contrari, com ja hem vist, reproduïm els mateixos cicles d'exclusió social creant identitats i promovent estigmes.

L'ús d'aquesta terminologia inclou la reciprocitat, el reconeixement a un conjunt de condicions i drets eximits que construeixen la vulnerabilitat.

b) Ser vulnerable

Ser vulnerable implica acceptar-se, expressar-se, mostrar-se en la complexitat de l'individu, la qual cosa suposa pors, secrets, fantasies, somnis, biaixos, traumes en una dimensió personal i en una dimensió col·lectiva, aspectes que afecten l'esdevenir de la vida mateixa: l'envelliment, la malaltia, les crisis socials, etc.

Un posicionament sobre la integració de la vulnerabilitat allunyant de la superació que determinats valors socials proposen. En una societat del positivisme, de la hiperactivitat, de la imatge de les xarxes socials que mostren una realitat esbiaixada de felicitat i rendiment, hi ha una resistència a la pròpia vulnerabilitat. Una dificultat a reconèixer i comunicar que es

pot estar malament. Es generen tabús sobre estats vitals que, no sent confortables, tampoc són humiliants. És important tenir en compte, també, el relat social que s'ha exercit sobre els col·lectius vulnerabilitzats, un aspecte que recullen les denominades polítiques culturals emocionals: la fragilitat que afecta l'individu ha estat anomenada o silenciada, segons les seves característiques i condicions.

Enfront d'això, s'identifica el reconeixement de la pròpia vulnerabilitat amb l'ésser humà, i com a estats de dol, melancolia, ansietat són espais d'exploració personal i creadors de noves connexions amb els altres. La vulnerabilitat no és només d'uns, sinó que concerneix tothom sent un

exercici d'acceptació i també de llibertat. Planteja la pregunta sobre què és i què no és el normal, ja que cada persona tindrà reaccions i sensibilitat diversa davant situacions i experiències vitals aparentment similars.

Compartir la vulnerabilitat

La vulnerabilitat ens toca a tots i a totes i en el compartir-la es posa en valor l'acte de socialitzar la idea que tots i totes som vulnerables.

Aquest acte esdevé una manera de creació de connexió amb un mateix i amb els altres no excloent de la realitat social la fragilitat humana. En aquesta expressió compartida, un s'apropia de la definició de la seva pròpia vulnerabilitat usant paraules genuïnes per comprendre's. En l'acte de mirar-se i mirar, a vegades es produeixen ressonàncies mútues, veient-se reflectit i d'aquesta manera el que s'ha dit és pres per tots col·lectivitzant-ho i fins i tot creant-se espais de reivindicació de sofriments o estigmes individuals i col·lectius esdevenint espais polítics.

En aquests actes es conjuga la dimensió de les cures com a alguna cosa intrínseca a la vida i la creació d'infraestructures de cures com a necessaris per a la supervivència. Espais d'acompanyament, de tendresa, on es donen unes condicions en què cadascú pot expressar-se de manera genuïna. Espais segurs sense judici. Fet que no nega l'existència o la negació del conflicte; justament el contrari, s'accepta el com inherent a la vida, s'acompanya i se sosté.

VULNERARTS: LES ARTS CONSTRUÏT ENTORNS INCLUSIUS, SEGURS I DE BENESTAR

Els projectes artístics amb una mirada humanística generen espais d'acollida a aquesta vulnerabilitat que vol ser anomenada i compartida. En els objectius i els resultats es prioritza la generació de unes condicions perquè sigui possible:

- Donar temps al projecte per al naixement de **vincles**, amb ritmes flexibles i en sintonia amb els grups que permeten connectar les persones abans, durant i després de l'execució artística.
- Situar les **persones al centre**, escoltant i acollint les seves necessitats, així com els seus límits.
- Crear **entorns de confiança**, acollidors que puguin despertar la creativitat.
- **Propostes sostenibles en el temps**, acollidores amb els canvis que apareixen a mesura que els i les participants s'apropien de les propostes, transitant de lideratges externs a lideratges compartits.
- Projectes que desborden la seva pròpia definició ressonant **amb altres agents** perquè troben reptes compartits on cadascú pot sumar des de la seva pròpia especificitat i creant complementaritats.
- **Mesurar** per entendre i replicar, per compartir i comprendre els aprenentatges.
- **Recuperar l'espai públic** com a lloc de desenvolupament cultural i comunitari.
- **Eva García,** **comissària de VulnerArts,** **experta en creació artística comunitària i inclusiva.** **ComuArt**

06.2

Com i amb qui hem definit el paper de la cultura, **com a eina davant les situacions de vulnerabilitat**

Totes les propostes, reflexions i conclusions recollides en aquesta publicació han estat cocreades gràcies a totes les persones que van participar en **Mutare'22** i en la seva preparació.

Les persones que van participar del *focus group* de disseny de la jornada són:

- Arantza López
- Carles Nieto
- Edgar Iglesias
- Estefanía Soler
- Eva García
- Gemma Daban
- Marta Galán
- Martí Correa
- Verònica Cendoya

Les persones que van compartir les seves experiències i visions com a ponents a Mutare'22 són:

• Artistes de les experiències inicials:

- Companyia Brots
- Clara Manyós i Lluís Manyós
- Sandra Jurado i joves del projecte *Median T la Danza*

• Conferència central:

- Lucía Miranda. Fundadora de The Cross Border Project

• Mutare Inspira:

- Clara Manyós i Lluís Manyós. *La comunicació sense paraules en els espais quotidians*
- Martín Correa-Urquiza i Marta Galego. *Radio Nikosia: cures, vincle, política i participació. Un enfocament relacional sobre la salut mental*
- Cristina Colomer Termens i Mouna Halhoul El Harrak. *Musicals' Choir*
- Inés Boza i Loli Navais. *Diari del meu cos*
- Alice Monteil, Mireia Plans i Abel Parra Sorribas. *Material sensible*

• Situacions per a la cocreació:

- Carles Nieto, Fundació Ires
- Diana Perales, Vulnus Arts Vives i Recerca

Les persones que van conduir i comissariar la jornada són:

- Conducció: Júlia Bertran
- Comissària de continguts: Eva García
- Direcció artística experiències inicials: Sergi Estebanell
- Coordinació i textos experiències inicials: Arantza López
- Dinàmica de cocreació: Miquel Guri

Les persones que van participar en les jornades són:

Sector cultural i educatiu:

Marc Alabart Barba | Susanna Àlvarez i Rodolés | Mireia Asensio Liñan | Anna Aznar Barrera | Mònica Barahona Pascual | Itziar Barriobero Ortiz | Sandra Barroso Mancera | Ramon Batlle Lahoz | Loreley Bertran Busque | Isabel Boj Cullell | Maria Borràs | Dominik Borucki | Nicolau Brossa | Maria Brossa Carulla | Guillem Cabré Salagre | Nati Calvo Buil | Ximena Cañas | Reina Capdevila Solà | Marta Casanovas Izquierdo | Nati Castells Noguero | Sònia Comas Vilaseca | Silvia Cuesta | Ainara Díaz Cots | Sílvia Duran Jané | Safa El Jadydy Khinite | Anaïs Esmerado | Sònia Feligreras Lorite | Andreu Felip | Luís Fernandes | Alba Fernández Pous | Bernat Ferrer i Frigola | Lluís Filella Carballo | Yolanda Frías Martín | Sonia Gainza Bernal | Sílvia Galí | Laura Gisela García | Edgar Garcia Casellas | Montse Garcia Modrego | Montse González Fernández | Tomàs Guido | Elisenda Guiu Pont | Mireia Hernando Delgado | Andrea Jofré | Gemma Julià Dinarès | Àngels Leiva Caudiel | Ramón Llinàs i Vila | Sylvie Lorente | Thomas Louvat | Anna Macau Comella | Rocío Macías Ramos | Mercè Managuerra Mulet | Eva Martínez Tomé | Júlia Martínez Vivo | Enric Mercadé Pàmies | Valerie Mizunsky | Oriol Mora Romagosa | Tamara Morales Aguza | Albert Morén Merino | Mar Morón Velasco | David Motoso Hernández | Ilona Muñoz Rizzo | Adriana Nicosia | Alicia Olivé Pous | Marc Orriols i Gol | Plàcida Pajares | Joan Pascual Ros | Teresa Pérez | Brenda Pinto | Núria Piqué Giménez | Bernat Puigtobella | Marta Roig Pagès | Teresa Roig Sitjar | Laia Roigé Feixas | Mariona Roure Blàvia | Mercè Rovira Bru | Oriol Segon Torra | Remei Solé | Laia Tomàs | Carmen Tous | Paulina Tovo

Sector social i altres:

Andrea Acosta | Melodie Adan Trigo | Dèlia Alacuart | Maria Aran Herrera | Noèlia Bardés | Sandra Basciano | Cristina Benesey | Greta Borràs Marrupe | Antonia Calella | Xavi Campos | Irene Cervera | Sara Céspedes Castañeda | Maria José Chanca Viñas | Mariana Chavez | Alba De Mingo Jovani | Juan Pedro Diotaiuti Pares | Irene Espinilla Gutiérrez | Ramon Fabregat Gesa | Marta Filella Martorell | Inés Cristina Fumero Morales | Xènia Garcia | Mònica García | Sílvia García Márquez | Maria Hidalgo Hernández | Laura Hidalgo López | Anna Homs | Pili Iglesias | José Antonio Lavado | Maria Hilda Lopez Pérez | Juan Antonio Lopez-Luna | Assumpció Malagarriga | Nuria Marsiñach | Pep Martí | Yaiza Nieto Rosales | Alejandra Ossa | Olga Piazuelo Ferrer | Tania Plaza Martínez | Fabiana Pons | Gloria Pons Moncada | Meritxell Prat | Nuria Prieto Escuer | Macarena Ramos Valdez | Anna Robert Segarra | Pepita Rodríguez Molinet | Cecilia Ruiz | Esther Sánchez Castrillo | Isabel Sanz Alonso | Lourdes Segade Botella | Alba Segarra Mercè | Jordi Solé Andrés | Sandra Toledano | Maite Trepāt Burgues | Anna Verbon Rotllan | Claudia Viñas de Temple | Alfons Vinyals

06.3 *Decàleg* **Mutare**

Volem transformar persones i comunitats a través de la cultura i l'educació per construir una societat oberta, cohesionada, inclusiva i que sigui generadora d'oportunitats.

La cultura transforma i millora la societat. I a la Fundació Carulla, a aquesta manera d'entendre la cultura, en diem **Mutare**.

Mutare és la nostra aposta per transformar la societat des de la cultura i aquesta aposta es fonamenta en els deu elements que cal tenir en compte per incrementar el poder transformador dels projectes culturals i que componen el **decàleg Mutare**:

01

Compromís amb els reptes socials

La cultura entesa com a eina per fer realitat el desig de canvi, avançant-se i donant resposta a les necessitats socials. Mobilitzant i cridant a l'acció, generant impacte social i emocional.

02

Cultura per a totes les persones

Crear oportunitats perquè totes les persones puguin viure i apropiarse de la cultura, des del compromís amb els drets socials i la justícia.

03

Aportació d'innovació artística i social

Construcció de noves mirades que ens fan créixer com a persones i com a societat, amb una clara vinculació amb la dimensió ètica dels valors.

04

La persona, protagonista activa

Situar la persona al centre, empoderant-la perquè pugui desenvolupar una mirada crítica i perquè sigui agent clau del canvi social.

05

Connectar des de l'emoció i la il·lusió pel canvi

Escoltar activament i actuar des de l'emoció per connectar amb les persones. Treballar en el reconeixement de l'altre, generant sentit a partir de l'autenticitat.

06

Sentit crític

Despertant el sentit crític de la societat i produint canvis reals en les relacions de poder, en els relats, en les teories assumides, en la creació de noves relacions, en l'activació de recursos latents, etcètera.

07

Infants i joves creadors

Connectant el sistema educatiu amb la comunitat i el patrimoni cultural per aconseguir motivació per les arts i per crear experiències vibrants d'aprenentatge i de creació cultural amb significat.

08

Implicació i cocreació

Involucrant el màxim nombre d'agents socials i col·lectius, connectant i sumant experiències, i generant lideratges que siguin compartits i dinàmiques de cocreació.

09

Rigor metodològic

Sistematitzant els processos de creació de valor, avaluant l'impacte assolit i compartint els aprenentatges per provocar un efecte multiplicador per al canvi social.

10

Sostenibilitat

Avançant en el camí cap al desenvolupament sostenible, des de la triple dimensió social, econòmica i mediambiental en la concepció i el desenvolupament.

Repensem/Cooperem/Transfor-
mem

FUNDACIÓ////CARULLA

mütäre

quaderns **mü**